

Л.А. Куликова, Троц Я.О.
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблеми організації самостійної діяльності учнів на уроці англійської мови. Розглядаються різновиди самостійної роботи та дидактичні принципи її організації.

Ключові слова: самостійна робота, дидактична мета, дидактичний принцип, технології проведення самостійної роботи.

Один із найдоступніших і перевірених практикою шляхів підвищення активізації пізнавальної діяльності учнів та ефективності уроку є відповідна організація навчальної самостійної роботи вихованців. Передові педагогічно-новатори вважають, що учні на уроці мають працювати по можливості самостійно.

Навчальна Програма з іноземної мови висуває завдання виховувати навчальну самостійність і формувати вміння вчитися. Діти, які не набули цих якостей, не справляються зі зростаючими вимогами до самостійності, об'ємом навчального матеріалу, збільшенням навантаження. Вони втрачають інтерес до навчання. Такі учні навчаються набагато гірше їхніх можливостей, а коли вони починають працювати, то не в змозі без чужої допомоги творчо виконувати свою роботу за спеціальністю [6, с. 3].

На уроці не часто використовується самостійна робота, яка була б спрямована на розвиток пізнавальної діяльності учнів. В основному, застосовується робота такого характеру при виконанні домашніх завдань, підготовці рефератів та повідомлень за темою. Однак самостійність необхідна як на уроці в процесі навчання іноземної мови, так і вдома для того, щоб диференціювати інформацію та виділяти найбільш необхідну, щоб у подальшому не зазнавати труднощів при узагальненні і систематизації знань та вмінь і легко звертатися до власного життєвого і навчального досвіду. Оскільки існують труднощі з організацією такого виду роботи, слід дослідити методику проведення самостійної роботи в загальноосвітній школі.

Під самостійною роботою розуміється виконання учнями завдань без будь-якої допомоги, але під наглядом вчителя, яке в разі затруднення може перейти до колективних вправ.

Виділяють категорії самостійної роботи учнів, за допомогою яких вони самостійно набувають знань, вмінь та навичок. Ці категорії застосовуються в процесі навчання англійської мови. Всі різновиди самостійної роботи можна згрупувати за різними напрямками: за змістом, за характером учбової діяльності учнів, за дидактичною метою, за рівнем самостійності та креативності учнів [5, с. 72].

Найбільш вдалий є поділ за дидактичною метою, де виділяють п'ять груп:

- 1) оволодіння уміннями самостійно здобувати знання;
- 2) закріплення знань;
- 3) вироблення вміння використовувати знання у вирішенні навчальних і практичних завдань;
- 4) формування вмінь та навичок практичного характеру;
- 5) вміння застосовувати знання в ускладненій творчій ситуації.

Залежно від цілей, що переслідуються, вони бувають: навчальними; повторювальними; тренувальними; закріплюючими; розвиваючими; творчими; контрольними [5, с. 73].

При організації самостійної роботи необхідно брати до уваги той факт, що вчитель має на меті розкрити здібності кожного учня і розвивати його творчий потенціал. При такому підході при постановці задач слід враховувати наступні дидактичні принципи:

1. Самостійна робота характеризується цілеспрямованим характером і досягається точною постановкою мети роботи. Завдання вчителя заключається в тому, щоб скласти таке завдання, яке б викликало в учнів інтерес до роботи і бажання виконати її найуспішніше.

2. Самостійна робота повинна бути насправді самостійною, а також стимулювати учня напружено працювати. Але тут не можна припускатись крайнощів: зміст і обсяг самостійної роботи на кожному відрізку навчання має бути посильними для учнів, а самі діти мають бути теоретично і практично підготовлені до початку самостійної роботи.

3. На перших заняттях потрібно сформувати в учнів найпростіші навички. У цьому випадку їх самостійній роботі повинна передувати наочна демонстрація прийомів роботи, яка супроводжується чіткими поясненнями.

4. Для самостійної роботи необхідно підбирати такі завдання, при виконанні яких учні не мають діяти за готовим шаблоном, а самостійна робота вимагає використання знань у новій ситуації. Тільки в цьому випадку самостійна робота допомагає формуванню ініціативи та пізнавальних здібностей учнів.

5. В організації самостійної роботи необхідно враховувати, що для оволодіння навичками, вміннями та знаннями різним учням потрібно різний час. Це можливо реалізувати шляхом диференційованого підходу до учнів.

6. Завдання, що пропонуються, повинні викликати інтерес учнів. Він досягається новизною висунутих завдань, незвичайністю їх змісту, розкриттям перед учнями практичного значення пропонованої задачі або методу, яким потрібно оволодіти.

7. Самостійний процес учнів необхідно планомірно і систематично включати в навчальну роботу. За цієї умови у них будуть вироблятися тверді вміння та навички.

8. При організації самостійної роботи необхідно здійснювати розумне поєднання викладу матеріалу вчителем з самостійною роботою учнів у придбанні знань, умінь і навичок.

9. При виконанні учнями самостійних робіт будь-якого виду керівну роль повинен вести вчитель [7, с. 79].

Технології проведення самостійної роботи на уроці можуть бути різноманітними. Наведемо приклад роботи при вивченні теоретичного граматичного матеріалу Present Perfect Tense. Пропонується заповнити заповнити таблицю з графами: «Випадки вживання», «Показчики вживання часу», «Схематичне зображення». Клас ділиться на три групи. Кожна виконує свою функцію. Групи одержують картки з типовими реченнями з граматичної теми. Технологія роботи полягає в такій послідовності дій:

- Перша група виявляє основні випадки вживання часу.
- Друга група знаходить показчики, слова-помічники.
- Третя група складає схеми стверджувальної, негативної та питальної форми речень.

Таким чином, таблиця заповнюється, виходить готове правило для користування вдома. Технологія навчання у співпраці реалізує ідею взаємного навчання, здійснюючи як індивідуальну, так і колективну відповідальність за рішення навчальних задач. Кожен учень відповідає не тільки за результат своєї роботи, але і за результат всієї групи. Тому слабкі учні намагаються з'ясувати у сильних незрозумілі моменти, а сильні учні прагнуть, щоб слабкі досконально розібралися в завданні. І від цього виграє весь клас, тому що спільно ліквідуються прогалини.

Заслуговує уваги проектна технологія як спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності. Метод проектів сприяє розвитку

активного самостійного мислення учнів і орієнтує їх на спільну дослідницьку роботу.

Ігрові технології активізують мислення учнів і розкривають особистісний потенціал кожного.

Про застосування інформаційних технологій можна сказати, що вони є одним з ефективних способів організації самостійної роботи в класі та одним із головних вимог до діяльності вчителя іноземної мови, оскільки розвивають інформаційну компетентність школярів.

Отже, головна мета проведення самостійної роботи на уроці – розвиток самостійності учня та підвищення активізації пізнавальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кобышева А.В. Организация самостоятельной работы учащихся по иностранному языку / А.В. Кобышева. – Мн.: Издательство «Четыре четверти», 2005. – 208 с.
2. Кукліна С.С. Колективна навчальна діяльність у групі на етапі вдосконалення навичок іншомовного спілкування / С.С. Кукліна // Іноземні мови в школі. – 2000. – № 1. – С. 58-61.
3. Куприянова Г.В. Групповая и самостоятельная работа учащихся при освоении грамматики / Г.В. Куприянова // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 6. – С. 26-33.
4. Нільсон О.А. Теорія і практика самостійної роботи учнів / О.А. Нільсон. – К.: Валгус Таллінні. – 1996. – 280 с.
5. Пидкасистый П.Й. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: теоретико-экспериментальное исследование / П.Й. Пидкасистый. – М.: Педагогика, 1990. – 223 с.
6. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з іноземної мови// English // 2001, №29-30 // С. 3; 6-13; 34-37. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pnmkenglish.at.ua/publ/programa_z_inozemnoji_movi_dlja_5_9_klasiv_novij_derzhstandart/1-1-0-5

7. Шатилов С.Ф. Самостоятельная работа в обучении иностранного языка в школе / С.Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1990. – 244 с.